

YTTRANDE
Ku2016/02380/KO
Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över En inkluderande kulturskola på egen grund Betänkande av Kulturskoleutredning (SOU 2016:69)

Inledning

Svensk Scenkonst är bransch- och arbetsgivarorganisation för företag inom musik, dans och teater. Vi representerar över 100 teatrar, orkestrar, operahus, danskompanier, länsmusikorganisationer, produktionsbolag och andra verksamheter inom den svenska scenkonsten. Svensk Scenkonst verkar för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för medlemsföretagen att bedriva en professionell verksamhet, både nationellt och internationellt.

Våra medlemmar ser kommunernas kulturskolor som ett viktigt led i att låta barn och ungdomar komma i kontakt med kulturen. Vår utgångspunkt är att kulturskolorna spelar en viktig och grundläggande roll för upprätthållandet och tillväxten av hela Sveriges kulturliv i allmänhet och symfoniorkestrarna i synnerhet.

Sammanfattning

Svensk Scenkonst tillstyrker

- (1) *inte* samtliga av de föreslagna nationella målen (6.2)
- (2) *i huvudsak* förslaget om ett nationellt kulturskolecentrum (6.3)
- (3) *till viss del* förslaget om ett utvecklingsbidrag (6.4)
- (4) *i sin helhet* förslaget om ett tidsbegränsat verksamhetsbidrag (6.5)
- (5) *till viss del* förslaget om bidrag till nationell spetskompetens (6.6)
- (6) *i sin helhet* förslaget om bidrag till regional samordning (6.7)
- (7) *i huvudsak* förslaget om förstärkta utbildningsvägar (6.8)
- (8) *i huvudsak* förslaget om kulturskolerelaterad forskning (6.9)

Vi är positiva till att utredningen har haft som utgångspunkt att tillgängliggöra kulturskolorna för fler barn och ungdomar. Svensk Scenkonst ser det som centralt att fler ungdomar får tillgång till kulturskolan och får möjlighet att utöva sång, dans, teater, spela ett instrument eller något annat konstuttryck. Ett ökat elevinflytande och synen på kulturskolan som en mötesplats och fritidsverksamhet riskerar dock att avsevärt minska kvaliteten på undervisningen, vilket i förlängningen kommer få negativa konsekvenser för den framtida kompetensförsörjningen av scenkonsten i allmänhet och symfoniorkestrarna i synnerhet. Svensk Scenkonst anser att utredningen genomgående saknar ett perspektiv kring kulturskolan som en del i kompetensförsörjningskedjan.

Idag har Svensk Scenkonsts medlemmar svårt att hitta kompetenta orkestermusiker nationellt som även håller god standard internationellt. Utredningen skriver att det finns en förväntan om att kulturskolan ska skapa intresse för orkesterinstrument samt att den ska fungera som en utbildningsinstans för orkestermusiker. Men hur denna förväntan ska bemötas presenterar utredningen inga förslag på.¹ Det föreslagna bidraget om 5 miljoner kronor är bra men inte tillräckligt för att tillgodose det behov av spetskompetens som idag finns inom scenkonsten och framför allt orkestermusiken.

Svensk Scenkonst vill också se ett långsiktigt strategiskt arbete som syftar till att ta fram fungerande vägledning för hur kulturskolorna ska kunna tillhandahålla en verksamhet med både bredd och spets. Ett sådant uppdrag bör ges till det kulturskolecenter som utredningen vill inrätta.

Vidare anser Svensk Scenkonst inte att ett ökat inkluderande av nya grupper i kulturskolan nödvändigtvis måste innebära en breddning av antalet kulturområden. Som utredningen beskriver finns det idag en stor efterfrågan på redan befintliga konstområden. På åttio procent av kulturskolorna står barn i kö för att spela gitarr, piano och slagverk samt till sång/kör. Men även till orkesterinstrument har en dryg tredjedel av kulturskolorna kö. Vidare har en femtedel av kulturskolorna kö till dans, teater och bild. Till övriga områden är köerna inte lika långa.² Svensk Scenkonst anser därför att de populära konstuttrycken bör prioriteras framför nya konstområden.

6.2 Nationella mål

Svensk Scenkonst tillstyrker *inte* samtliga nationella mål som utredningen föreslår.

Utredningens förslag

En kommunal kulturskola ska

- ge barn och unga möjlighet att lära, utöva och uppleva konstuttryck i första hand i grupp,
- bedrivs på barns och ungas fria tid,
- präglas av hög kvalitet och en konstnärlig och genremässig bredd med verksamhet inom tre eller flera konstuttryck,
- tillämpa en pedagogik som utgår från barnets egna erfarenheter och intressen,
- ge barn och unga goda förutsättningar att ha inflytande på verksamhetens utformning och innehåll,
- ha en hög andel pedagogiskt och konstnärligt utbildad personal,
- verka i för verksamheten anpassade lokaler med ändamålsenlig utrustning,
- aktivt verka för att kommunens barn och unga har kännedom om kulturskolan och ges likvärdig möjlighet att delta i dess verksamhet, och
- arbeta i bred samverkan och bedriva en utåtriktad verksamhet gentemot det övriga samhället.

Svensk Scenkonst menar att det är bra att anamma gruppundervisning i allt fler kulturskolor, men att undervisningsformen i huvudsak lämpar sig för ett fåtal konstområden. Flera av

¹ Sid. 156

² Sid. 87

orkesterinstrumenten kräver även fortsatt individuell undervisning, särskilt på högre nivåer. Gruppundervisning ställer också höga krav på lärarens individuella utlärningsförmåga. Vi anser därför inte att gruppundervisning ska vara norm inom den instrumentala undervisningen, men vi ser gärna att formen främjas.

Utredningens förslag på nationella mål för kulturskoleverksamheten genomsyras av ett ökat elevinflytande. Svensk Scenkonst anser att delar av undervisningen och dess innehåll med fördel kan utformas i dialog med barn och unga men utgångspunkten ska vara att det är läraren som bestämmer hur undervisningen ska utformas.

I utredningen finns en syn på kulturskolan som i första hand en mötesplats och fritidsverksamhet. Kulturskolan fyller en sådan viktig roll, men ett alltför stort fokus på de sociala aspekterna riskerar att avsevärt minska kvaliteten på undervisningen, vilket i förlängningen kommer att få negativa konsekvenser för den framtida kompetensförsörjningen av scenkonsten i allmänhet och symfoniorkestrarna i synnerhet.

Att ställa krav på kulturskolorna att bredda sin verksamhet till att omfatta minst tre olika konstuttryck riskerar att minska kvaliteten på befintliga konstområden. Svensk Scenkonst vill att kommunerna satsar mer resurser på befintliga, populära områden, särskilt där det råder brist på kompetenta musiker. På åttio procent av kulturskolorna står barn i kö för att spela gitarr, piano och slagverk samt till sång/kör. Men även till orkesterinstrument har en dryg tredjedel av kulturskolorna kö. Till övriga områden är köerna inte lika långa.³ Vidare har en femtedel av kulturskolorna kö till dans, teater och bild. Svensk Scenkonst anser därför att populära konstuttryck samt framtida bristområden bör prioriteras framför nya konstområden.

Svensk Scenkonsts medlemmar rapporterar idag om en stor brist på orkestermusiker som håller god internationell klass. Kulturskolorna är i hög grad de enda aktörerna som erbjuder barn och unga möjlighet att utöva orkestermusik. Många andra aktörer erbjuder dans och teater, eller kurser inom sång och gitarr. Men det finns i princip inga privata aktörer som ger kurser för orkesterinstrument.⁴ Svensk Scenkonst ser därför den kommunala kulturskolan som en förutsättning för orkestermusikens framtida rekryteringsmöjligheter. Även de som inte väljer att satsa på en yrkeskarriär som musiker får genom kulturskolan en viktig introduktion till konstmusiken och utgör därmed också en viktig del av den framtida publiken.

Utredningen för en diskussion om huruvida arbetsmarknad och utbildningsväsende ska vara syftet med undervisningen eller om bildningstänkande ska ligga till grund för kulturverksamhetens utformning. Utredningen menar att de två olika utgångspunkterna är förenliga med varandra, där den tidigare representerar spets och den senare bredd.⁵ Ansvar för att hitta en lyckosam kombination av detta lägger utredningen på den enskilde läraren och dennes organisering av undervisningen. Utredningen presenterar varken strategi eller förslag för hur kulturskolorna ska ha möjlighet att tillhandahålla både en breddad verksamhet och en verksamhet med spetsinriktning. Svensk Scenkonst menar därför att målen bör kompletteras med ett mål som inkluderar både ett kompetensförsörjnings- och ett bredd/spetsperspektiv.

³ Sid. 87

⁴ Sid. 76

⁵ Sid. 157

Svensk Scenkonst föreslår därför:

- (1) att målet *"en kommunal kulturskola ska ge barn och unga möjlighet att lära, utöva och uppleva konstuttryck i första hand i grupp"* tas bort
- (2) att målet *"en kommunal kulturskola ska bedrivas på barns och ungas fria tid"* ändras till *"en kommunal kulturskola ska bedrivas utifrån lokala behov och förutsättningar"*
- (3) att målet *"en kommunal kulturskola ska tillämpa en pedagogik som utgår från barnets egna erfarenheter och intressen"* tas bort
- (4) att målet *"en kommunal kulturskola ska ge barn och unga goda förutsättningar att ha inflytande på verksamhetens utformning och innehåll"* ändras till *"en kommunal kulturskola ska ge barn och unga möjlighet att föra dialog kring verksamhetens utformning och innehåll"*
- (5) att målet *"en kommunal kulturskola ska präglas av hög kvalitet och en konstnärlig och genremässig bredd med verksamhet inom tre eller flera konstuttryck"* ändras till *"en kommunal kulturskola ska präglas av hög kvalitet och en konstnärlig bredd med verksamhet inom två eller flera konstuttryck"*
- (6) att de nationella målen kompletteras med målet *"en kommunal kulturskola ska lägga grunden för rekrytering till den professionella scenkonsten, i synnerhet orkestermusiken"*
- (7) att de nationella målen kompletteras med målet *"en kommunal kulturskola ska kunna erbjuda både bredd- och spetsverksamhet"*

6.3 Nationellt kulturskolecentrum

Svensk Scenkonst tillstyrker *i huvudsak* förslaget om ett nationellt kulturskolecentrum.

Utredningen föreslår att en nationellt kulturskolecentrum etableras. Kulturskolecentret ska få i uppdrag att följa upp kulturskolornas verksamhet och ansvara för nationell kulturskolestatistik. Därtill ska det fördela statsbidrag till kulturskolan och främja erfarenhetsutbyte och samverkan mellan de kommunala kulturskolorna. Till sist föreslår utredningen att Kulturskolecentret ska främja kulturskolerelaterad kunskap med grund i forskning och beprövad erfarenhet.

Svensk Scenkonst tillstyrker förslaget att införa ett nationellt kulturskolecentrum. Ett sådant centrum bör också få i uppdrag att ta fram vägledning för hur kommunerna ska kunna säkerställa att deras kulturskolor erbjuder både bredd- och spetsverksamhet.

Vidare bör en nationellt kulturskolecentrum få i uppdrag att i samarbete med i första hand Skolverket och Universitetskanslersämbetet analysera samt lämna förslag på goda samverkansformer mellan kulturskolan, gymnasieskolan, förberedande utbildningar på eftergymnasial nivå samt utbildningar på högskolenivå. Syftet är att underlätta den framtida kompetensförsörjningen inom scenkonsten, framför allt av orkestermusiker och sångare samt vägleda elever och studenter som väljer att satsa på en yrkeskarriär inom den professionella scenkonsten.

Svensk Scenkonst anser också att Myndigheten för Kulturanalys bör få ansvar för att följa upp och utvärdera det nationella kulturskolecentrets löpande arbete.

Svensk Scenkonst föreslår därför:

- (1) att ett nationellt kulturskolecentrum får i uppdrag att ta fram vägledning för hur de kommunala kulturskolorna kan erbjuda både en bredd- och spetsverksamhet
- (2) att ett nationellt kulturskolecentrum får i uppdrag att samverka med andra myndigheter på utbildningsområdet för att underlätta den framtida kompetensförsörjningen inom den professionella scenkonsten, framför allt av orkestermusiker och sångare, genom ökad samverkan och vägledning
- (3) att Myndigheten för Kulturanalys får i uppdrag att ansvara för uppföljning och utvärdering av det nationella kulturskolecentrets löpande arbete

6.4 Utvecklingsbidrag

Svensk Scenkonst ställer tillstyrker *till viss del* förslaget om ett utvecklingsbidrag.

Utredningen föreslår att ett nytt statsbidrag på 200 miljoner inrättas för att främja utvecklingen av de kommunala kulturskolorna. Statsbidraget ska kunna sökas av en kommun eller kommuner i samverkan. Krav för att söka bidraget är (1) att en strategisk handlingsplan bifogas ansökan (2) att kulturskolans verksamhet ska erbjuda eller ha för avsikt att erbjuda, verksamhet inom minst tre konstområden.

Utredningen bedömer att utvecklingsbehoven för kulturskolorna är som störst inom tre följande huvudområden, men även andra områden bör vara bidragsberättigade:

- Breddning av konstområden
- Inkludering och tillgänglighet
- Pedagogisk utveckling

Inom dessa områden ska insatser som ökar deltagandet av barn och unga med intellektuella eller fysiska funktionsnedsättningar prioriteras.

Svensk Scenkonst anser att det är bra att kommuner får möjlighet att ansöka om ett utvecklingsbidrag. Dock anser vi inte att det ska vara krav för kulturskolorna att erbjuda minst tre konstområden för att ha möjlighet att ansöka om utvecklingsbidraget.

I konsekvensanalysen saknas ett resonemang om hur kraven för att ansöka om bidraget påverkar de kommuner som inte har ekonomiska möjligheter att erbjuda tre eller fler konstområden i kulturskolan. Svensk Scenkonst ser en risk för att bidraget enbart kommer att sökas av rika kommuner med resurser att erbjuda flera konstuttryck.

Svensk Scenkonst vill att utvecklingsbidraget används för att möjliggöra för fler att delta inom redan populära områden och korta köerna till dessa. Utvecklingsbidraget bör fördelas på ett sådant sätt som främjar de konstuttryck med både lång kö och inom vilka det finns ett framtida behov av kompetens.

Vidare ser Svensk Scenkonst ett stort värde i att låta elever inom musikskolan låna instrument utan kostnad. En god tillgång på instrument ökar kulturskolans inkludering och ger eleverna möjlighet att förbättra sina kunskaper utanför de ordinarie undervisningstimmarna. Därför bör även inköp av instrument till utlån vara bidragsberättigat.

Svensk Scenkonst föreslår därför:

- (1) att kravet om att erbjuda minst tre konstuttryck för att söka bidraget tas bort
- (2) att kulturskolor som har långa köer ska vara bidragsberättigade och prioriterade
- (3) att inköp av instrument till utlån ska vara bidragsberättigat

6.5 Tidsbegränsat verksamhetsbidrag

Svensk Scenkonst tillstyrker förslaget *i sin helhet*.

Utredningen föreslår att ett tidsbegränsat verksamhetsbidrag till kulturskoleverksamhet ska inrättas på 10 miljoner kronor. Kommuner med liten folkmängd samt låg befolkningstäthet ska kunna rekvirera 500 000 kronor i bidrag förutsatt ett eget ekonomiskt åtagande på 50 procent av sökt belopp

6.6 Bidrag till nationell spetskompetens

Svensk Scenkonst tillstyrker *till viss del* förslaget om bidrag till nationell spetskompetens.

Utredningen föreslår att ett nytt statsbidrag ska inrättas till kulturskoleverksamhet med nationell spetskompetens på 5 miljoner kronor. Verksamheten ska vara öppen för specialintresserade ungdomar från hela landet. Kommuner, eller kommuner tillsammans med landsting, som har kapacitet att ta ett sådant nationellt ansvar för spets och fördjupning bör ha möjlighet att ansöka om bidraget. En sådan verksamhet föreslås, förutom att inbegripa en eller flera kulturskolor, även ta vara på andra aktörers kompetens och bygga på ett brett samarbete som inkluderar universitet eller högskola, det professionella kulturlivet eller, där det är möjligt, även gymnasieskolor med spetsutbildningar.

Svensk Scenkonst anser att det är bra att kommuner får möjlighet att ansöka om ett bidrag som möjliggör för elever med spetskompetens att utvecklas. Däremot anser vi inte att bidraget om 5 miljoner kronor är tillräckligt för att möta det kompetensförsörjningsbehov som idag finns inom framför allt orkestermusiken.

Vidare menar Svensk Scenkonst att det finns en risk med att tvinga kommunerna att hålla verksamheten öppen för deltagare från hela landet. Dels därför att samtliga kommuner bör erbjuda någon form av verksamhet för elever med spetskompetens och bidraget riskerar att användas som en ursäkt av kommuner som inte vill satsa på detta. Dels därför att det finns en risk att kommunerna inte vill avsätta egna resurser till verksamheten om det inte kan garanteras att dessa går till de egna eleverna.

Svensk Scenkonst föreslår därför:

- (1) att kravet om att verksamheten måste vara nationell för att söka bidraget tas bort
- (2) att bidraget utökas med 20 miljoner kronor till sammanlagt 25 miljoner kronor

6.7 Bidrag till regional samordning

Svensk Scenkonst tillstyrker förslaget om bidrag till regional samordning *i sin helhet*.

10 miljoner kronor ska tillskjutas vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet förordning (2010:2012) i syfte att förstärka samordningen av kommunal kulturskoleverksamhet på regional nivå. En sådan ny inriktning av bidraget förutsätter ett tillägg om kulturskoleverksamhet i bidragets förordning. Bidraget ska fördelas och följas upp i enlighet med den statliga fördelningen av regionala kulturbidrag.

Svensk Scenkonst tillstyrker förslaget i sin helhet. En ökad regional samordning av kulturskoleverksamheten är särskilt viktig för orkesterinstrument där det råder brist på kvalificerade lärare.

6.8 Förstärkta utbildningsvägar för att uppnå en inkluderande kulturskola på egen grund

Svensk Scenkonst tillstyrker *i huvudsak* förslaget om förstärkta utbildningsvägar.

Utredningen föreslår att utbildningsvägar för undervisning i kulturskolan förstärks för att tillgodose kommunernas nuvarande och framtida behov av kompetensförsörjning. Utredningen föreslår att (1) kandidatexamen inom fler konstnärliga ämnen möjliggörs (2) ämneslärarutbildningarna anpassas (3) kulturskolepedagog införs som ny yrkesexamen och att regeringen anslår 23,5 miljoner för att inrätta en sådan examen.

Svensk Scenkonst tillstyrker i huvudsak förslaget men menar att satsningen inte bara kan ta hänsyn till kommunernas kompetensförsörjning utan också måste prioritera konstområden där det kommer att råda kompetensbrist i framtiden, exempelvis orkesterinstrument. Bland de grupper som kommit till Sverige som flyktingar de senaste åren finns sannolikt flera som tidigare har erfarenhet som yrkesmusiker eller liknande.

6.9 Kulturskolerelaterad forskning

Svensk Scenkonst tillstyrker *i huvudsak* förslaget om kulturskolerelaterad forskning.

Utredningen föreslår att regeringen ger Vetenskapsrådet i uppdrag att utlysa projektbidrag om 20 miljoner kronor under 2018 för en satsning på forskning som är relevant för kulturskolan. Forskningen bör vara inriktad mot det utbildningsvetenskapliga ämnesområdet. Regeringen ska även ge Vetenskapsrådet i uppdrag att utlysa en forskarskola i Kulturskolans didaktik. Regeringen ska anvisa Vetenskapsrådets forskningsanslag 2 miljoner kronor per år i fyra år fr.o.m. 2019 för att inrätta en forskarskola som ska leda till licentiatexamen. Medlen ska omfatta kostnader för administration och utbildning.

Svensk Scenkonst anser att det är positivt med forskning om kulturskolan för att öka kunskapen och förståelsen för hur fler elever kan hitta intresse i olika konstuttryck och vilka faktorer som får

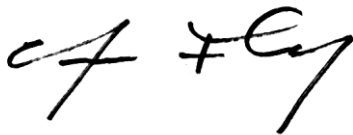
dem att fortsätta även upp i de högre åldrarna. Vi ser dock med oro på att det bidrag som utredningen föreslår inte kommer att användas till att forska på områden som rör kulturskolans verksamhet och undervisning specifikt. I utredningen ges exempel på ett forskningsprojekt i Finland där kulturskolans verksamhet använts för att ta reda på hur konstfostran kan stärka välbefinnande och en hållbar utveckling.⁶ Detta exempel visar snarare på forskning om externa effekter av kulturskolan snarare än om forskning som kommer att kunna bidra till att utveckla kulturskolan i sig.

Svensk Scenkonst föreslår därför:

- (1) att regeringen anslår resurser till kulturskolerelaterad forskning om hur fler kan hitta intresse för kulturskolan och vilka faktorer som gör att elever fortsätter att spela och vad som gör att vissa väljer en yrkeskarriär inom musiken. Allt i syfte att utveckla kulturskolan i sig. Om inte bör de föreslagna 20 miljonerna istället användas för att utöka statsbidraget till nationell spetskompetens

I detta ärende har Svensk Scenkonsts styrelse beslutat.

SVENSK SCENKONST



Stefan Forsberg
ordförande

⁶ Sid. 254